

In de stikstofcrisis ligt de bal bij de boerensector om per 2030 de helft minder stikstof uit te stoten. Wat kunnen natuurbeherende organisaties doen om een bijdrage te leveren? Solidariteit tonen door de grote grazers te verwijderen?

— Ria Dubbeldam (samenstelling)

“Om de boeren te helpen met de stikstofreductie moeten alle runderen en paarden uit de natuurgebieden worden verwijderd”

Arjen van Buuren, agro-ecologisch ondernemer Landgoed Velhorst, Zenderense Es en Landgoed Kreil; docent Aeres Hogeschool

“Onzin om boeren te ‘helpen’ door runderen en paarden uit de natuurgebieden te verwijderen”

“Stikstof is in dit geval een verzamelaar voor ammoniak en stikstofoxiden die vrijkomen in het verkeer, de industrie en vooral de landbouw. Een hoge uitstoot is schadelijk voor natuurgebieden wanneer een deel van die stikstof vervolgens weer neerslaat. Het vermindert het aantal soorten in de natuur, doordat het de groei stimuleert van bepaalde planten. Veel (schadelijk) ammoniakgas ontstaat als koemest en -urine bij elkaar komen. Het enzym urease uit de mest zet het ureum uit de urine om in ammoniak. Het is dus onzin om boeren te ‘helpen’ door runderen en paarden uit de natuurgebieden te verwijderen, aangezien deze dieren nooit tegelijkertijd poepen en plassen. Ammoniakuitstoot ontstaat vooral op het moment dat mest en urine van runderen bij elkaar komen in bijvoorbeeld drijfmestkelders of silo’s. Runderen in natuurgebieden lopen in heel kleine aantallen in verhouding tot de grootte van het gebied. De ontlasting van natuurrunderen is heel anders van samenstelling in vergelijking met de mest van melkvee. De eiwitten van de gegeten grassen, kruiden, bomen en struiken worden in het dier gebruikt voor groei en omgezet in mest en urine, die op willekeurige plekken verspreid in de natuurgebieden terecht komen. Deze worden weer opgenomen door het vele bodemleven en zo weer doorgegeven aan de vegetatie. Hoge aantallen en een grote soortenrijkdom aan insecten profiteren ondertussen van die mest en daarvan profiteren weer veel vogels en andere dieren.”

Mark van den Oever, voorzitter Farmers Defence Force

“Natuurorganisaties schreeuwen hard, maar willen niks leveren en zoveel mogelijk van de 25 miljard ontvangen”

“De stikstofdepositie zal dan inderdaad wat verminderen. Maar zelfs als alle activiteit uit Nederland verdwijnt, zullen we de kritische depositiewaarde niet halen. Daar zit de grote fout: van die kritische depositiewaarde moeten we af. Waar we met z’n allen naartoe moeten is een goede staat van de natuur. Is die goed, dan moet daar dezelfde stikstofuitstoot mogelijk blijven en zijn er geen maatregelen nodig. Hebben gebieden wel last van stikstof, dan zoeken we plaatsspecifiek de beste oplossingen. Uitkoop is de minst favoriete maatregel, maar zit een veebedrijf bij een natuurgebied dat er echt last van heeft, geef die goede man een zak geld mee om elders te beginnen en hang geen beroepsverbod aan zijn broek. Veel boeren zullen dan bereid zijn die stap te zetten, zonder dwang. Bij een aantal gebieden ligt de slechte staat niet aan stikstof, maar aan verkeerd onderhoud. Er zijn wel 1500 maatregelen te bedenken om de natuur te verbeteren; die worden maar voor de helft benut. Als ik zie wat er in bossen aan onderhoud gebeurt, het is gewoon schandalig ten opzichte van 25 jaar geleden. Het onderhoud is erbarmelijk, terwijl de natuurorganisaties een bult geld krijgen van de overheid en de directeuren giga-salarissen. Natuurorganisaties schreeuwen hard, maar willen niks leveren en zoveel mogelijk van de 25 miljard ontvangen. Ze moeten maar eens een plan aanbieden hoe ze het zelf beter willen gaan doen. Verder: zolang drinkwaterbedrijven veel water onder natuurgebieden weg trekken, valt het ook niet mee om de natuur te laten floreren. De discussie gaat heel eenzijdig richting stikstof en boeren. Er wordt niet gezegd: Schiphol moet dicht of Tata Steel.”

Tweede-Kamerlid Leonie Vestering, Partij voor de Dieren, woordvoerder stikstofdossier

“Zolang de structurele ammoniakuitstoot uit de veehouderij niet fors wordt gereduceerd is het voor natuurorganisaties dweilen met de kraan open”

“Waar in natuurgebieden in Nederland grazers leven, zien we dat landschappen een grotere variatie kennen, zoals graslanden, struwelen, bossen en overgangen daartussen. De natuurcrisis is dus niet veroorzaakt door grazers in natuurgebieden, maar door falend kabinetsbeleid die de veehouderij steeds intensiever maakte. Zolang de structurele ammoniakuitstoot uit de veehouderij niet fors wordt gereduceerd door minder dieren te fokken, te gebruiken en te slachten is het voor natuurorganisaties dweilen met de kraan open om de natuur te beschermen en te herstellen. De Partij voor de Dieren wil dat het Kabinet met grote spoed het aantal dieren in de veehouderij terugdringt, natuurgebieden met elkaar verbindt en herstelt, en prioriteit geeft aan biodiversiteit en klimaatmaatregelen. Ook is het belangrijk om de uitstoot van stikstofoxiden terug te dringen door de luchtvaart te krimpen en beperkingen te stellen aan de industrie. Een radicale omslag in de denkwijze in de politiek is hard nodig. De Partij voor de Dieren wil af van het korte termijn menscentrale denken en de westerse mens en haar geld. Immers: niet alles wat waarde heeft laat zich makkelijk uitdrukken in geld. Denk aan een schone lucht en leefomgeving, een rijke biodiversiteit en een gezonde samenleving. We moeten toe naar eco-centraal denken: de mens staat niet buiten de natuur, we maken er onderdeel van uit. Net als de grazers die leven in de natuur.”

Maarten den Hartigh, boswachter Beheer, Utrechts Landschap, Regio Zuid

“Ik denk dat boeren er beter mee geholpen zijn om samen concrete oplossingen te vinden voor het probleem van ammoniakuitstoot”

“Stikstofreductie is hard nodig om natuur en biodiversiteit te verbeteren. Voor boeren ligt hier een enorme opgave als het gaat om ammoniakuitstoot in de veehouderij. Die ontstaat in het boerenbedrijf als urine en mest bij elkaar komen. In natuurgebieden die jaarrond begraasd worden ligt dat heel anders. Daar staan de runderen en paarden niet in de stal en zijn ze geen middel voor productie. Het gaat om nagenoeg wilde dieren die onderdeel uitmaken van een ecosysteem, en waarvan de urine en mest in een gesloten kringloop aanwezig blijven. Het verwijderen van runderen en paarden uit begraasde natuurgebieden zou daarom niets veranderen in de stikstofreductie. Sterker nog, de runderen en paarden vervullen in natuurlijk begraasde ecosystemen juist een belangrijke functie als het gaat om het beheer ervan. Ze houden de vegetatie open en zorgen voor afwisseling in het landschap. Daarmee dragen ze juist bij aan de biodiversiteit en onze natuurbescherming. Solidariteit in de aanpak van stikstofreductie is mijns inziens wel belangrijk. Ik denk dat boeren er beter mee geholpen zijn om samen concrete oplossingen te vinden voor het probleem van ammoniakuitstoot. Als natuurbeheerders hier vanuit hun expertise een rol in kunnen hebben, vind ik dat we daar op een constructieve manier aan bij moeten dragen.”

Wim de Vries, hoogleraar integrale stikstofeffectanalyse Wageningen University

“De stikstof die grote grazers uitscheiden is louter herverdeling van stikstof die binnen het landschap hebben opgenomen”

“Ik ben het zeer oneens met deze stelling. De aanwezigheid van grote grazers is goed voor natuurgebieden. Het remt verruiging en de opslag van struiken en bomen, en vele andere soorten planten en dieren profiteren van het gevarieerde landschap wat door begrazing ontstaat. De stikstof die zij uitscheiden is stikstof die ze eerst hebben opgenomen door inname van planten en is dus louter herverdeling binnen het landschap. Dat is iets heel anders dan de uniforme stikstofdepositie op het terrein vanuit de lucht, die er extern bij komt. Tenslotte is de depositie van stikstof (met name ammoniak) als gevolg van uitstoot door runderen en paarden volstrekt onvergelijkbaar met de depositie van ammoniak en stikstofoxiden uit landbouw, verkeer en industrie.”